

Ὁ Πλάτων εἶδε μέσα εἰς τὸν Σωκράτη τὸ αὐτούσιον κάλλος, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν καλωσύνην. Ὅ,τι ἀργότερον ὁ Πλάτων ὠνόμασε ἰδέαν, τοῦτο ἀκριβῶς εἶδε ἐνσαρκωμένον μέσα εἰς τὸν μέγαν δαίμονα, τὸν Σωκράτη. Μὲ τὸν ἔρωτα τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὁ Σωκράτης γίνεται εἰς τοὺς Πλατωνικοὺς διαλόγους μυθικὴ μορφή ἀπόλυτη.

Ὅταν ὁ Πλάτων ἀπὸ τὴν σκοπιὰν τῆς πρεσβυτικῆς του ἡλικίας θὰ ἐποπτεύη τὸ ἀνθισμα τοῦτο τῆς Σωκρατικῆς μορφῆς μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ εἰς τὸ ἔργον του, θὰ γράψῃ μὲ βαθὺν συμβολισμόν ὅ,τι κανεῖς μαθητῆς καὶ μάλιστα μέγαν καὶ μέγαν διδασκάλου, δὲν ἔγραψε ποτέ. «Ἐγὼ δὲν ἔγραψα ποτέ τίποτε διὰ τὰ πράγματα αὐτὰ (δηλαδὴ τὴν φιλοσοφίαν) οὔτε ὑπάρχει τοῦ Πλάτωνος σύγγραμμα κανένα, οὔτε θὰ ὑπάρξῃ, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ὅποια τώρα τὰ λέγουν δικὰ μου, εἶναι τοῦ Σωκράτους, ὁ ὁποῖος ἔγινε νέος καὶ ὁμορφος».

Ἐἰς ἡλικίαν 40 ἐτῶν, εἰς τὸ μέσον τῆς ζωῆς του, ἰδρύει ὁ Πλάτων, τὸ 387, τὴν Ἀκαδημίαν, ἴδρυμα τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ ζήσῃ 916 ἔτη, καὶ τὸ κλείσιμον τοῦ ὁποῖου ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν θὰ σημαίνῃ τὸ τέλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Μεσαίωνος.

Ὅταν ὁ Πλάτων ἰδρυσῆ τὴν Ἀκαδημίαν εἶχεν ἐπιστρέψει ἀπὸ τὸ ταξίδι του εἰς τὴν Αἴγυπτον, Κυρήνην, Κάτω Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Εἰς τὴν Μεγάλῃν Ἑλλάδα ἐγνώρισε τοὺς Πυθαγορείους φιλοσόφους καὶ τοὺς Ἱπποκρατικοὺς ἰατροὺς, πολλὰς ἐννοίας τῶν ὁποίων ἀφομοίωσεν εἰς τὸ σύστημα του.

Εἰς τὰς Συρακούσας ἐγνώρισε τὸν Δίωνα, τὸν εὐγενῆ αὐτὸν ἔφηρον, ὁ ὁποῖος ἠγάπησε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸν Πλάτωνα μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματός του.

Ὅ,τι ἦτο διὰ τὸν Σωκράτη ὁ Πλάτων, τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τώρα διὰ τὸν Πλάτωνα ὁ Δίων. Εἰς τὸ Συμπόσιον καὶ τὸν Φαῖδρον θὰ ἐκφράσῃ ὁ Πλάτων βραδύτερον τὸ σκίρτημα τῆς ψυχῆς τοῦ νέου ἀνθρώπου, ὅταν αὐτὸς ἀτενίσῃ τὸν πνευματικῶς ὄριμον ἄνθρωπον, εἰς τὸ Συμπόσιον μὲ τὸ στόμα

τοῦ Ἀλκιβιάδου, εἰς τὸν Φαῖδρον μὲ τὸ στόμα τοῦ Φαῖδρου. Ὅσα λέγει ὁ Ἀλκιβιάδης εἰς τὸ Συμπόσιον, εἶναι ὅσα θὰ ἔλεγεν ὁ Πλάτων περὶ Σωκράτους καὶ ὅσα λέγει ὁ Φαῖδρος εἰς τὸν διάλογον «Φαῖδρος» περὶ Σωκράτους εἶναι ὅσα θὰ ἔλεγεν ὁ Δίων περὶ Πλάτωνος. «Δι' ἐμὲ» λέγει ὁ Ἀλκιβιάδης πρὸς τὸν Σωκράτη, «δὲν ὑπάρχει τίποτε περισσότερον ἄξιον παρὰ νὰ γίνω ὅσον δύναμαι καλύτερος, καὶ βοηθὸς εἰς αὐτὸ δὲν πιστεύω, ὅτι ὑπάρχει κανεὶς ἰσχυρότερος ἀπὸ σέ».

Ὁ πόθος τῆς φιλοσοφίας ἦτο διὰ τὸν Δίωνα συνηνωμένος μὲ τὸν πόθον τῆς πολιτικῆς. Ὅ,τι εἶχε ζήσει ὁ Πλάτων εἰς τὴν νεότητά του μέσα του τὸ εἶδε τώρα ἄλλην μίαν φορὰν μέσα εἰς τὸν Δίωνα. Ὁ διπλὸς αὐτὸς πόθος ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς Ἀκαδημίας. Ὁ σκοπὸς τῆς Ἀκαδημίας θὰ εἶχε προγραμματοποιηθῆ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκ τῶν κόλπων τῆς θὰ ἐξεπήδα ἓνας μέγας πολιτικὸς καταυγασμένος ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ιδέας τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡ δριμύτης τοῦ Πλάτωνος πρὸς πολιτικὴν δρασίαν μετουσιώνεται ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ εἰς διάλογον διὰ τὰ θεμέλια τῆς ἀληθινῆς πολιτείας. Ἀμετακίνητος σκοπὸς τῆς Ἀκαδημίας παραμένει ἡ θεμελίωσις τῆς ἀληθινῆς πολιτείας. Ἔτσι ἐξηγεῖται πῶς εἴκοσι δύο ἔτη μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἀκαδημίας ὁ Πλάτων εἰς ἡλικίαν 62 ἐτῶν ταξιδεύει εἰς τὰς Συρακούσας ὡς προσκεκλημένος τοῦ Διονυσίου τοῦ Β', τυράννου τῶν Συρακουσῶν. Ὁ Δίων, θεῖος τοῦ τυράννου, εἶχε πείσει τὸν Διόνυσον νὰ καλέσῃ τὸν Πλάτωνα ὡς πολιτικὸν σύμβουλον ὅχι μόνον διὰ τὰ πολιτικὰ πράγματα τῶν Συρακουσῶν ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Σικελίας, καὶ πέραν τούτου ὅλης τῆς Μεγάλῃς Ἑλλάδος. «Ὁ Δίων», λέγει ὁ Πλάτων εἰς τὴν ἐβδόμην ἐπιστολήν, «ἔπεισε τὸν Διονύσιον νὰ μὲ προσκαλέσῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δίων μὲ ἀπεσταλμένους του μὲ προσκαλοῦσε νὰ φθάσω τὸ ταχύτερον». Εἰς τὴν ἐπιστολήν του πρὸς τὸν Πλάτωνα ὁ Δίων ἔγραφε: «Ποιοὺς καιροὺς καλυτέρους θὰ περιμένωμεν ἀπ' αὐτούς, ποὺ τώρα ἦλθαν μὲ τὴν βοήθειαν κάποιας θεϊκῆς τύχης;» Συνάμα ὁ Δίων ἐτόνιζε τὴν πολιτικὴν του ἰσχὺν εἰς τὰ πράγματα τῆς

Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας καθὼς καὶ τὴν νεότητα τοῦ Διονυσίου καὶ τὸν πόθον του διὰ τὴν φιλοσοφίαν.

Ὁ Πλάτων, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὸν ἑξαίρετον χαρακτήρα τοῦ Δίωνος, ἐπέισθη νὰ ταξιδεύσῃ. Ὁραματίζεται τώρα ὁ Πλάτων ὅτι θὰ καταστῆ δυνατόν νὰ ἐνωθῆ ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν Συρακουσῶν. Ἐβλέπε ὅτι ὁ κίνδυνος διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν ἐκεῖνον ἦτο ἐπὶ θύραις. Οἱ Καρχηδόνιοι κατεῖχαν ἤδη τὸ δυτικὸν τμήμα τῶν Συρακουσῶν.

Ὁ Πλάτων ἐφθασεν εἰς τὰς Συρακούσας, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε τίποτε, διότι ὁ Δίων περιέπεσε εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Διονυσίου, ὁ ὁποῖος ἐφοβεῖτο ὅτι ὁ Δίων ἤθελε νὰ τὸν ἀνατρέψῃ.

Καὶ πάλιν ὁμοίως ὁ Διονύσιος προσεκάλεσε τὸν Πλάτωνα εἰς Συρακούσας καὶ ὁ Πλάτων ἐπέισθη καὶ πάλιν νὰ ταξιδεύσῃ. Εἶναι τώρα ὁ Πλάτων 67 ἐτῶν καὶ εὐρισκόμεθα εἰς τὸ 360 π.Χ. Ὁ Πλάτων ἐπέισθη νὰ ταξιδεύσῃ καὶ πάλιν, διότι ὁ Διονύσιος τοῦ ὑπεσχέθη, ὅτι καὶ τὸν Δίωνα θὰ ἀνακαλέσῃ ἀπὸ τὴν ἔξορίαν καὶ ὅλα θὰ γίνουν, ὅπως ὁ κριλόσοφος ἐπιθυμεῖ. Ὅμως ὁ Διονύσιος ὄχι μόνον δὲν ἔπραξε ὅσα ὑπεσχέθη περὶ τοῦ Δίωνος, ἀλλὰ ἤνοιξε καὶ σφοδρὰν φιλονεικίαν μὲ τὸν Πλάτωνα. Ἔτσι ὁ Πλάτων ἐπιστρέφει καὶ πάλιν εἰς Ἀθήνας καὶ ἀφιερώνεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ φοιτᾷ ὁ Ἀριστοτέλης. Ὁ ἔφηβος ἀπὸ τὰ Στάγειρα ἦλθε εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν, τὸ 366, ὅταν ὁ Πλάτων ἦτο 62 περιῖπου ἐτῶν. Ὅ,τι ἐγίνε μεταξὺ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται τώρα μεταξὺ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους. Ἡ μεγαλοφυΐα ὡς διδάσκαλος συναντᾷ τὴν μεγαλοφυΐαν ὡς μαθητὴν. Εἰς τὸ τρίπτυχον αὐτὸ τῶν μεγαλοφυῶν ὁ Πλάτων ἴσταται εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶναι ὁ εὐτυχέστερος, διότι εἶχε τὸν μεγαλύτερον διδάσκαλον καὶ τὸν μεγαλύτερον μαθητὴν. Εἴκοσι χρόνια θὰ μένη ὁ μέγας μαθητὴς, ὁ Σταγειρίτης, πλησίον τοῦ μεγάλου διδασκάλου, δηλαδή ὡς τὸ 347, ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Πλάτωνος.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἰδρύθη ἐν ὀνόματι καὶ ἐν πνεύματι τῆς Ἀκαδημίας Πλάτωνος, ἐορτάζει σήμερον τὰ γενέθλια τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς φιλοσοφίας του, διότι ὁ Πλάτων εἶναι ἡ φιλοσοφία του. Ἐνέθλια τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς φιλοσοφίας του ἐώρτασαν καὶ ἐορτάζουν ὅλοι, ὅσοι μεταλαμβάνουν ἀπὸ τὸ πνεῦμα του. Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πλάτωνος ὡς σήμερον δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μία συνεχῆς τελετὴ τῶν γενεθλίων τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Ὁ Ἀριστοτέλης πρῶτος ἐορτάζει διὰ τῶν ἔργων του τὰ γενέθλια τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς φιλοσοφίας του, διότι παραλαμβάνει ὅλον τὸν πλοῦτον τῶν ἐννοιῶν τοῦ διδασκάλου καὶ τὸν μεταπλάττει διὰ τῆς μεγαλοφυΐας του εἰς οἰκοδόμημα νέον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀντέχη ἐς αἶε εἰς τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου.

Οἱ Νεοπλατωνικοὶ καὶ μάλιστα ὁ Πλωτῖνος, ὁ τελευταῖος μέγας Ἕλληνας φιλόσοφος, θὰ ἐορτάσουν διὰ τοῦ ἔργου τῶν γενέθλια τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς φιλοσοφίας του εἰς μίαν ἐποχὴν, ὅπου ὁ λόγος τῶν Ἑλλήνων θὰ δώσῃ τὴν τελευταίαν του μεγάλην μάχην κατὰ τῶν μύθων τῆς Ἀσίας, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου κατέκλυσαν τὴν Ἑλλάδα πρῶτον καὶ ἔπειτα τὴν Ρώμην.

Οἱ ἀνώνυμοι ἀντιγραφεῖς τῶν πλατωνικῶν χειρογράφων, οἱ ταπεινοὶ καλόγηροι τῶν βυζαντινῶν αἰώνων, θὰ ἐορτάζουν σιωπηλῶς καὶ μὲ κατάνυξιν ὀρησκειτικὴν τὰ γενέθλια τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς φιλοσοφίας του ἀντιγράφοντες τὰ χειρόγραφα τῶν Πλατωνικῶν κειμένων, καὶ ἴσως αὐτοὶ ἐώρτασαν περισσότερο πάντως ἄλλου τὰ γενέθλια τοῦ Πλάτωνος, διότι αὐτοὶ διετήρησαν τὸν φιλόσοφον εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἱστορίας.

Καὶ εἰς τὰ τέλη τοῦ βίου τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας θὰ ἐορτάσῃ γενέθλια τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς φιλοσοφίας του ὁ Γεώργιος Γεμιστός, ὁ Πλήθων, ὁ ὁποῖος διαισθάνομενος τὸ δραματικὸν τέλος τῆς αὐτοκρατορίας δὲν βλέπει

ἄλλην ὁδὸν σωτηρίας τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Πλάτωνος. Τὸ μωσαϊκὸν διαλύεται. Ὁ τεχνίτης ὅμως τοῦ μωσαϊκοῦ, τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων, πρέπει νὰ ἀναγεννηθῆ, πρέπει νὰ συγκεντρωθῆ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἔτσι ὁ πλατωνικὸς Πλήθων ἐορτάζει γενέθλια τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας μετατρέπων αὐτὴν εἰς σπόρον τῆς Ἀναγεννήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Δὲν ἔχει σημασίαν τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Πλάτων τοῦ Πλήθωνος εἶναι ὁ Πλάτων τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ, ὁ Πλάτων τοῦ Πλωτίνου. Σημασίαν ἔχει ὅτι ὁ Πλατωνισμὸς ἀναγεννᾶται.

Αὐτὸς ὁ Πλάτων τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ εἶναι καὶ ὁ Πλάτων τῆς Ἀναγεννήσεως εἰς τὴν Ἰταλίαν. Αὐτὸς γίνεται τώρα ὁ Θεὸς τοῦ οἴκου τῶν Μεδίκων εἰς τὴν Φλωρεντίαν. Καὶ ἔμπρὸς εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Πλάτωνος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς πλατωνικῆς Ἀκαδημίας τῆς Φλωρεντίας, ὁ Marcilius Ficinus θὰ ἀνάψῃ ἓνα κανδήλι, ποὺ θὰ πρέπει νὰ μένῃ πάντα ἀναμμένο. Ὁ Savonarola, ὁ πύρινος αὐτὸς κῆρυξ τῆς μετανοίας κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν, θὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἀπὸ τοὺς ἄμβωνας τῆς Φλωρεντίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν κηρύσσεται τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου Πλάτωνος.

Ἔτσι ὁ Πλατωνισμὸς ἐορτάζει διὰ πρώτην φορὰν γενέθλια εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην. Τὸ πνεῦμα τῆς Δύσεως ἀπὸ ἀριστοτελικὸν ποὺ ἦτο ὡς τότε μετασχηματίζεται εἰς πλατωνικόν. Ἡ μεγάλη διαμάχη μεταξὺ Ἀριστοτελικῶν καὶ Πλατωνικῶν κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Πλάτωνος, ὅχι μόνον εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ὁ Γαλιλαῖος καὶ ὁ Κέπλερ θὰ ὁμολογήσουν ὅτι εἶναι μαθηταὶ τοῦ Πλάτωνος.

Τὸ γονιμώτερον ὅμως καὶ βαθύτερον πλατωνικὸν πνεῦμα τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος εἰς τὴν Δύσιν εἶναι ὁ καρδινάλιος Νικόλαος Cusanus, ὁ ὁποῖος θὰ μεταβῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν. Θὰ μένῃ ἐκεῖ δύο χρόνια καὶ θὰ μάθῃ ἑλληνικὰ ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τοῦ Βυ-

ζαντίου. Θα σπουδάση τὸν Πλάτωνα καὶ θὰ γράψῃ ὅλα ταυτὰ ἔργα εἰς τὴν μορφήν τοῦ διαλόγου. Εἰς τοὺς διαλόγους τοῦ Νικολάου Cusanus ἔχομεν πραγματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ πλατωνικοῦ πνεύματος, πνευματικὰ γενέθλια τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν Δύσιν.

Ὁ χρόνος ὁμοίως δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ παρακολουθήσωμεν τὰς μεγάλας τελετὰς τῶν πνευματικῶν γενεθλίων τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν Δύσιν κατὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας. Δὲν ὑπάρχει καμμία ἀναγέννησις τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Δύσιν τόσον εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν λογοτεχνίαν, ἢ ὅποια νὰ μὴ προσδιορίζεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Πλάτωνος. Ὁλη ἡ φιλοσοφία ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλάτωνος μέχρι σήμερον, ἔτσι θὰ εἴπη εἰς τὸν αἰῶνά μας ὁ ἑξαιρετὸς Ἀγγλο - ἀμερικανὸς φιλόσοφος Whitehead, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀπλᾶ σχόλια εἰς τὸν Πλάτωνα. Ὅλα τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, ἀκόμη καὶ ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἀρνοῦνται τὸν Πλάτωνα, εἶναι ἀπλᾶ ἐπιφαινόμενα τοῦ Πλατωνικοῦ συστήματος καὶ συγκεκριμένως τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος.

Ἡ θεωρία τῶν ἰδεῶν ἀποτελεῖ τὸν κορμὸν τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας, τὸν ἄξονα περιστροφῆς ὅλων τῶν πλατωνικῶν διανοημάτων. Εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν συγχωνεύεται καὶ ἡ ἠθικὴ ἐννοιολογία τοῦ Σωκράτους καὶ ἡ ὀντολογία τῶν προσωκρατικῶν. Πέραν ὁμοίως αὐτῶν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν συναιροῦνται ὅλα τὰ ἠθικά, πολιτικά, αἰσθητικά, θρησκευτικὰ καὶ μεταρυσικὰ προβλήματα τῆς ἀρχαίας ζωῆς καὶ δι' αὐτῆς λαμβάνουν τὴν κλασικὴν τῶν μορφήν.

Εἰς τοὺς πρώτους πλατωνικοὺς διαλόγους, τοὺς λεγομένους σωκρατικούς, ὅπως εἶναι ὁ Χαρμίδης, ὁ Λάχης, ὁ Εὐθύφρων καὶ ὁ Πρωταγόρας, δὲν εὐρίσκομεν τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν. Ὁ Πλάτων εἰς τοὺς διαλόγους αὐτοὺς ζητεῖ ἀπλῶς κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Σωκράτους νὰ δώσῃ ἐννοιολογικὸν ὄρισμὸν τῶν διαφόρων ἠθικῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς, ποῖα εἶναι ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ ἐκάστης ἐξ αὐτῶν, «ἡ ἴδιος οὐσία» καὶ ποῖ-

ον τὸ κοινόν, «τὸ ἐπὶ πᾶσι ταῦτόν», δηλαδή τὸ γενικὸν γνῶρισμα ὄλων. Τὸ κοινὸν ὄλων πρέπει νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ συληφθῇ εἰς μίαν ἐνιαίαν ιδέα, εἰς ἓν ἐνιαῖον εἶδος. Ἴδῃ ὅμως εἰς τὸν Εὐθύκρονα ζητεῖται τὸ γενικὸν τοῦτο εἶδος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀκόμη ἔννοια. Ὡστε ἐδῶ ἔχομεν τὴν πρώτην καταβολὴν τῆς θεωρίας τῶν ιδεῶν. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἤδη εἰς αὐτοὺς τοὺς διαλόγους ὁ Πλάτων διὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ ἠθικὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, ἠθικὰς ἐννοίας, τέμνει προβλήματα καθαρῶς λογικά, ζητεῖ τὴν οὐσίαν τῆς ταυτότητος, τῆς ἑτερότητος καὶ ἄλλων λογικῶν ἐννοιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀργότερον θὰ ἀνακρίθωσιν ὡς αἱ βασικαὶ λογικαὶ ιδέαι.

Εἰς τὴν σειρὰν τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων τὴν πρώτην καμπὴν πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ιδεῶν ἀποτελεῖ ὁ διάλογος Μένων, ὅπου ὁ Πλάτων, ἂν καὶ θέτει πάλιν τὸ σωκρατικὸν ἐρώτημα τί ἐστὶν ἀρετή, πραγματεύεται τοῦτο ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς γνώσεως. ἼΙ δυνατὸτης ἀληθοῦς γνώσεως ὄχι μόνον τοῦ τί ἐστὶν ἀρετή, ἀλλὰ τοῦ εἶναι γενικῶς. στηρίζεται ἐδῶ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι πᾶσα ἀληθινὴ γνώσις εἶναι ἀνάμνησις. ἼΙ ἀρχὴ αὕτη ἔχει θρησκευτικὴν καταγωγὴν καὶ προὑποθέτει ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος καὶ ὑπάρχει προτοῦ εἰσελθῆ εἰς τὸ σῶμα. ἼΙ ἔννοια τῆς ἀναμνήσεως, ἡ ὁποῖα εἰσάγεται ἐδῶ κατ' ἀρχὴν μυθικῶς, θὰ προσλάβῃ κατὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς θεωρίας τῶν ιδεῶν εἰς τοὺς διαλόγους Θεαίτητον, Σοφιστήν καὶ Παρμενίδην βάθος λογικὸν καὶ μεταφυσικὸν πρωτάκουστον καὶ εἰς τοὺς διαλόγους Συμπόσιον καὶ Φαῖδρον καλλιτεχνικὴν ἔκφρασιν ἀπαράμιλλον.

ἼΙ ψυχὴ, — αὕτη εἶναι ἡ μυθικὴ διατύπωσις — προτοῦ ἐνωθῆ μὲ τὸ σῶμα, εἶδε ὄλα τὰ ὄντα εἰς τὴν καθαρότητά των καὶ οὔσα τώρα μέσα εἰς τὸ σῶμα ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ ἐνθυμηθῇ ὅ,τι εἶδε καὶ ἐγνώρισε τότε. Ἴἂν ἀποφλοιώσωμεν τὴν οὐσίαν τῆς ἀρχῆς αὕτης ἀπὸ τὴν μυθικὴν τῆς διατύπωσιν, μένει τὸ καθαρῶς λογικὸν τῆς νόημα: ὅτι δηλαδή ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ψυχὴ, κατέχει ὠρισμένας λογικὰς ἀρχάς, αἱ

ὅποια δὲν ἔχουν ἐμπειρικὴν τὴν καταγωγὴν, ἀλλὰ εἶναι καταστατικάι ἀρχαὶ τοῦ πνεύματος, ἀποτελοῦν τὴν οὐσίαν τοῦ πνεύματος. Ἡ παιδεία δὲν ἔχει νὰ πράξη τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἀφυπνίσῃ αὐτὰς τὰς καταστατικάς ἀρχὰς τοῦ πνεύματος, νὰ φέρῃ τὸ πνεῦμα εἰς ἀνάμνησιν τῆς οὐσίας του, εἰς ἀνάμνησιν αὐτῶν τῶν ἀρχῶν. Εἰς τὸν Μένωνα ὁ Σωκράτης μὲ ὠρισμένα ἐρωτήματα, τὰ ὅποια θέτει εἰς τὸν δοῦλον τοῦ Μένωνος, τὸν ἀναγκάζει νὰ ἀντλήσῃ ἔσωθεν, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν νοῦν του, γνώσεις γεωμετρικάς, τὰς ὁποίας αὐτὸς ποτὲ δὲν ἐδιδάχθη.

Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν κατέχει δυνάμει τὴν γνῶσιν. Ἡ παιδεία εἶναι μία παρακίνησις ἔξωθεν διὰ νὰ μεταβάλλῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ δυνάμει εἰς ἐνεργεῖα, τὴν δυνατότητα εἰς πραγματικότητα τῆς γνώσεως. Τὸ εἰδέναί στήριζεται εἰς τὸ «προεἰδέναί», ἡ γνῶσις στήριζεται εἰς τὰς συστατικάς καὶ καταστατικάς ἀρχὰς τοῦ πνεύματος.

Ὁ Μένων τοῦ Πλάτωνος εἰσάγει εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πνεύματος τὴν θεωρίαν τῶν ἐμφύτων ἰδεῶν, ἡ ὅποια θὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν ὅλων τῶν μεγάλων φιλοσοφικῶν συστημάτων, ἀκόμη καὶ ἐκείνων τὰ ὅποια ἀρνοῦνται τὴν θεωρίαν ταύτην, ὅπως εἶναι τὰ ἐμπειρικά συστήματα, διότι καὶ αὐτὰ τὰ συστήματα προϋποθέτουν ὅτι ἀρνοῦνται, δηλαδὴ τὰς βασικάς ἐννοίας τοῦ πνεύματος.

Δὲν εἶναι δυνατόν εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς ὁμιλίας νὰ παρακολουθήσῃ κανεὶς, βῆμα πρὸς βῆμα, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς διαλόγου εἰς τὸν ἄλλον, τὴν ἐξέλιξιν τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Οὔτε καὶ θὰ ἀκολουθήσω αὐστηρῶς τὴν χρονικὴν σειράν τῶν διαλόγων.

Σταθμὸν ἀποφασιστικὸν διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν ἀποτελεῖ ὁ διάλογος τοῦ Πλάτωνος Θεαίτητος, ὅπου ὁ φιλόσοφος κρίνει κατὰ τρόπον συντριπτικὸν τὴν αἰσθησιαρχίαν τοῦ Πρωταγόρου καὶ καταδεικνύει ὅτι ἡ γνῶσις δὲν εἶναι αἴσθησις, ἢ ὅτι ἡ αἴσθησις δὲν εἶναι γνῶσις καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν αἴσθησιν μόνην δὲν εἶναι δυνατόν ποτὲ νὰ προκύψῃ ἐπιστήμη.

Ὁ Θεαίτητος εἶναι ἔργον βαρὺ ὄχι εἰς ὄγκον ἀλλὰ εἰς νοήματα καὶ παραμένει ἔκτοτε ὡς θεμέλιον τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως. Οὔτε ἡ Κριτικὴ τοῦ καθαροῦ Λόγου τοῦ Κάντ, ὅπου ἀκοκορυφοῦται ἡ θεωρία τῆς γνώσεως, ὡς ἀνεπτύχθη αὕτη εἰς τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, εἶναι δυνατὸν νὰ συγκριθῇ μὲ τὸν Θεαίτητον τοῦ Πλάτωνος.

Δύο ἦσαν οἱ βασικοὶ ἰσχυρισμοὶ τοῦ Πρωταγόρου: ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι τὸ ἐπίστασθαι ταυτίζεται μὲ τὸ αἰσθάνεσθαι, καὶ ὁ δεύτερος, ὁ ὅποιος εἶναι συνέπεια τοῦ πρώτου, εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μέτρον ὄλων τῶν πραγμάτων καὶ μὲ αὐτὸ δὲν νοεῖται ἡ ἔννοια τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ὁ συγκεκριμένος ἄνθρωπος, ὁ Θρασύμαχος, ὁ Πῶλος, ὁ Γοργίας, ὁ Πρωταγόρας.

Ὁ Πρωταγόρας διδάσκει, ὅτι οὔτε τὸ περιεχόμενον τοῦ αἰσθάνεσθαι ὑπάρχει καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ ὅτι τοῦτο γεννᾶται ἀπὸ τὴν συνεργίαν καὶ συρροήν δύο ὄρων, τοῦ ἐνεργοῦντος ἀντικειμένου καὶ τοῦ πάσχοντος ὑποκειμένου. Τὸ παράγωγον αὐτῆς τῆς τριβῆς εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ αἰσθάνεσθαι, π.χ. τὸ λευκὸν χρῶμα, τὸ ὅποιον αἰσθανόμεθα. Ὅμως, ἐπειδὴ ὄχι μόνον ἡμεῖς ὡς ὑποκείμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀντικείμενα διαρκῶς μεταβάλλονται, ἔπεται ὅτι δὲν ὑπάρχει ποτὲ ἓνα εἶναι ἀλλὰ πάντοτε ἓνα γίνεσθαι. Ἐπίσης ἔπεται ὅτι ποτὲ δύο ἄνθρωποι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ αἰσθανθοῦν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, καὶ ὅτι οὔτε ὁ ἴδιος ἄνθρωπος εἶναι δυνατὸν εἰς τὴν διαδοχὴν τῶν χρονικῶν στιγμῶν νὰ ἔχη τὸ αὐτὸ αἶσθημα διὰ τὸ ἴδιον ἀντικείμενον.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι ὅπως φαίνεται τὸ κάθε τι εἰς τὸν καθένα, ἔτσι καὶ εἶναι. Τὸ φαίνεσθαι ταυτίζεται μὲ τὸ εἶναι. Ἔτσι τὸ εἶναι καὶ ἡ ἀλήθεια κατακερματίζονται μέσα εἰς τὰ ἄπειρα ὑποκείμενα καὶ εἰς τὴν συνεχῆ ροήν. Ἡ ἀλήθεια γίνεται σχετικὴ.

Ὁ Πλάτων ἀναπτύσσει πλήρως μέχρι τῶν ἐσχάτων συνεπειῶν τὴν θεωρίαν αὐτὴν τοῦ Πρωταγόρου καὶ ἔπειτα προχωρεῖ εἰς τὴν κριτικὴν τῆς. Ἐάν, λέγει, ταυτίσωμεν τὴν

αἰσθησιν πρὸς τὴν γνῶσιν, ἢ ἔὰν ὑψώσωμεν τὸν συγκεκριμένον ἄνθρωπον εἰς κριτὴν περὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ μὴ εἶναι, τότε διατὶ νὰ μὴ πράξωμεν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὰ ζῶα, διατὶ νὰ μὴ ὑψώσωμεν τὸν πίθηκον ὡς μέτρον ὄλων τῶν πραγμάτων, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς αἰσθάνεται, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ζῶα. Ἐὰν κρατήσωμεν τὴν ἀρχὴν αὐτὴν τοῦ Πρωταγόρου, τότε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πρωταγόρας δὲν θὰ διαφέρει ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν καθόλου ὄχι μόνον ἀπὸ κανένα ἄλλον ἄνθρωπον, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἀπὸ κανένα βότραχον.

Σύμφωνα μὲ τὴν θεωρίαν τοῦ Πρωταγόρου κάθε γνώμη ἰσχύει ὅπως καὶ ἡ ἰδική του, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει γενικὴ ἀλήθεια. Τότε — ἔτσι ἐρωτᾷ ὁ Πλάτων — ποῦ ἔγκειται ἡ σοφία τοῦ Πρωταγόρου διὰ τὴν ὁποῖαν τὸν ἐπλήρωσαν οἱ πατέρες τῶν νέων ἐπὶ σαράντα ὀλόκληρα χρόνια καὶ διὰ τὴν ὁποῖαν ἐξυμνεῖτο καὶ ἐθαυμάζετο;

Ἐὰν ὅσον ὁ Πρωταγόρας διδάσκει ὅτι ὅλοι αἱ γνῶμαι εἶναι ἀληθεῖς, τότε εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ δεχθῆ ὅτι εἶναι ἀληθὴς καὶ γνώμη ἐκείνων ποὺ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ θεωρία του εἶναι ἐσφαλμένη καὶ ψευδής. εἶναι ἀνόητον νὰ ἀρνηθῆται κανεὶς τὴν ἀντικειμενικὴν ἀλήθειαν, διότι ἡ ἀρνησις αὐτὴ ἐγείρει συνάμα τὴν ἀπαίτησιν νὰ εἶναι ἀντικειμενικῶς ἀληθής. Συνεπῶς θέτει ὅ,τι ἀρνεῖται.

Μετὰ τὴν ριζικὴν αὐτὴν ἀνασκευὴν τῆς θεωρίας τοῦ Πρωταγόρου ὁ Πλάτων προσάγει καὶ ἄλλα ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐμποδίζουν νὰ ταυτίσωμεν τὴν γνῶσιν μὲ τὴν αἰσθησιν, τὸ ἐπίστασθαι μὲ τὸ αἰσθάνεσθαι.

Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ αἰσθάνεσθαι, λέγει, προσφέρονται εἰς τὴν ψυχὴν διὰ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων συγκεκριμένα δεδομένα. Τὰ δεδομένα αὐτὰ εἶναι διάφορα κατὰ αἰσθητήριον, ὅπως εἶναι διάφορον καὶ τὸ εἶναι αἰσθητήριον ἀπὸ τὸ ἄλλο. Π.χ. ὅ,τι ἀκούω, δηλαδὴ τοὺς ἤχους, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς ἴδω, καὶ ὅ,τι βλέπω, δηλαδὴ τὰ χρώματα καὶ σχήματα, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀκούσω.

Εἰς τὴν γνῶσιν ὁμῶς προχωροῦμεν εἰς κρίσεις καὶ προσ-

διορισμούς περι αὐτῶν τῶν δεδομένων. Ὁμιλοῦμεν περι τοῦ εἶναι ἢ τοῦ μὴ εἶναι, περι τῆς ὁμοιότητος ἢ ἀνομοιότητος, περι ταυτότητος ἢ τῆς ἑτερότητος αὐτῶν τῶν δεδομένων, δηλαδὴ κρίνομεν. Ἡ κρίσις λοιπὸν εἶναι ἡ πηγὴ τῆς γνώσεως. Ὄταν ὁμῶς ἀπλῶς αἰσθανώμεθα, δὲν κρίνομεν. Ἐκεῖνο λοιπὸν διὰ τοῦ ὁποίου κρίνομεν δὲν εἶναι ἡ αἴσθησις, ἀλλὰ ὁ νοῦς. Ἡ ταυτότης καὶ ἡ ἑτερότης, ἡ ὁμοιότης καὶ ἡ ἀνομοιότης, τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, δὲν εἶναι δεδομένα τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ ἀρχαὶ τοῦ νοῦ· δι' αὐτῶν ὁ νοῦς κρίνει τὰ δεδομένα τῶν αἰσθήσεων.

Κατὰ τὴν κρίσιν τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν σχέσεων αὐτῶν χρησιμοποιοῦμεν βασικὰς λογικὰς ἐννοίας, τὰς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὗρωμεν εἰς τὴν αἴσθησιν, εἰς τὸν κόσμον τῶν αἰσθητῶν, διότι ἐκεῖ δὲν ὑπάρχουν ἐννοιαὶ ἀλλὰ φαινόμενα μεταβλητὰ. Ἐκτὸς αὐτοῦ τὰ εἶδη τοῦ αἰσθάνεσθαι, τὸ ὄρᾶν, τὸ ἀκούειν κτλ., δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαχωρίσουν τὸ εἶναι τους. Τὸ ὄρᾶν δὲν διαχωρίζει ἑαυτὸ ἀπὸ τὸ ἀκούειν. Ὁ νοῦς χωρίζει τὰ εἶδη τοῦ αἰσθάνεσθαι. Συνεπῶς ὁ νοῦς εἶναι ἡ ἕδρα τῶν κρίσεων.

Πέραν τούτου εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν γεωμετρίαν τὸ ἀντικείμενον τῆς γνώσεως δὲν εἶναι καὶν αἰσθητόν, ἀλλὰ κεῖται ἐπέκεινα τῆς ἐμπειρίας τῶν αἰσθήσεων. Τὰ ὄρατὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ παρουσιάσωμεν νοήματα καὶ σχέσεις τῆς γεωμετρίας καὶ τῶν μαθηματικῶν, δὲν ταυτίζονται μὲ τὰ νοητὰ σχήματα τῆς γεωμετρίας καὶ τὰς νοητὰς σχέσεις τῶν ἀριθμῶν. Τὸ τρίγωνον, ὅπως τὸ ὀρίζει ὁ γεωμετρικὸς λόγος, δὲν δύναται νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὴν αἴσθησίν μας καμμία παράστασις. Τὸ αἰσθητόν σχῆμα τοῦ τριγώνου δὲν συμπίπτει ποτὲ μὲ τὸ νοητὸν σχῆμα. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς ἀριθμητικὰς ἐννοίας. Τὸ νόημα τῶν ἐννοιῶν αὐτῶν δὲν συμπίπτει ποτὲ μὲ τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζομεν διὰ τῶν ἐννοιῶν αὐτῶν. Ἡ ἰσότης, ἡ ἀνισότης, τὸ μέγεθος δὲν εἶναι πράγματα ἀλλὰ καθαρὰ νοήματα. Τὴν ἰσότητα πρέπει νὰ τὴν χωρίσωμεν ἀπὸ τὰ ἴσα πράγματα, διότι τὰ ἴσα δὲν

μένουν πάντοτε ἴσα. "Όταν προσθέσω κάτι εἰς ἓνα ἀπ' αὐτά, τότε γίνονται ἄνισα, ὅπως ἐπίσης καὶ ὅταν ἀφαιρέσω κάτι ἐξ ἑνὸς τῶν ἴσων, τότε γίνονται πάλιν ἄνισα. Ἡ μετάπτωσις αὐτὴ δὲν συμβαίνει ποτὲ εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἰσότητος, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσότητος. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος δὲν ἀφῆνει ποτὲ τὸ εἶναι της, τὸ νόημά της. "Αν συνέβαινε τοῦτο, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωμεν γνῶσιν. Ἡ σταθερότης τῶν ἐννοιῶν εἶναι λοιπὸν ὄρος ἀπαραίτητος διὰ νὰ ἔχωμεν γνῶσιν.

Ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ γεγονότος τῆς γνώσεως, τῆς κρίσεως, καταφαίνεται ὅτι ἐκτὸς τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων ὑπάρχουν καὶ νοητά, ἀρχαὶ λογικαί, αἱ ὁποῖαι δὲν κατάγονται ἀπὸ τὴν ἐμπειρίαν. Ὁ Πλάτων ὁμως δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ γεγονότος τῆς γνώσεως, ἀλλὰ ἀνέλυσε καὶ τὸ ἠθικὸν γεγονὸς καὶ τὸ αἰσθητικόν, τέλος δὲ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν τεχνικὴν. Εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἠθικοῦ γεγονότος συναντῶμεν κατὰ Πλάτωνα τὴν αὐτὴν σχέσιν μεταξὺ πραγματικοῦ καὶ νοητοῦ, μεταξὺ πραγματικότητος καὶ ἰδέας, τὴν ὁποῖαν διεπιστώσαμεν πρὶν εἰς τὸ γεγονὸς τῆς γνώσεως.

Καὶ εἰς τὸ ἠθικὸν ἀγώνισμα χωρίζομεν ἐνέργειαν καὶ νόημα, δηλαδὴ τὸ γεγονὸς ἀπὸ τὴν σημασίαν του. "Ό,τι χαρακτηρίζομεν ὡς ἀπλὴν ἐνέργειαν, τοῦτο ἀκολουθεῖ τὸν νόμον τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος. Ἡ συγκεκριμένη πράξις, ἡ ὁποῖα χαρακτηρίζεται ὡς ἠθικὸν γεγονὸς, εἶναι ἀποτέλεσμα ἄλλων, αἱ ὁποῖαι χρονικῶς πρὶν νὰ εἶναι ἀπὸ αὐτὴν, καὶ θὰ εἶναι αἰτία ἄλλων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀκολουθήσουν ἔπειτα ἀπ' αὐτὴν. Καμμία πράξις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸν νόμον αὐτὸν τοῦ χρόνου καὶ τῆς αἰτιότητος. "Όμως τὸ νόημα, ἡ ἀξία καὶ ἡ σημασία ποὺ ἔχει ἡ πράξις γενικῶς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν τύχην μετὰ τὴν ἐνέργειαν, διότι δὲν ἔχει καὶ τὴν αὐτὴν καταγωγὴν. Ὁ νόμος τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος δὲν ἐξουσιάζει ποτὲ τὸ νόημα τῆς πράξεως, οὔτε χάνεται ποτὲ τὸ νόημα, ἡ ἀξία τῆς πράξεως μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου. Μὲ τὸν νόμον τῆς αἰ-

τίας και τοῦ ἀποτελέσματος, ὅπως τὸν θέτει ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη — λέει ὁ πλατωνικὸς Σωκράτης εἰς τὸν Φαίδωνα — δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀξία καὶ τὸ νόημα τοῦ ἠθικοῦ γεγονότος, τοῦ πράττειν γενικῶς. Ἡ αἰτία τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Σωκράτης μένει εἰς τὴν φυλακὴν καὶ προσμένει τὸν θάνατον δὲν κατατάσσεται εἰς τὰ αἴτια τῶν φυσικῶν γεγονότων, ἀλλὰ εἰς τὰ ἠθικὰ ἐκεῖνα κριτήρια τὰ ὁποῖα προσδιορίζουν τὴν ἀπόφασίν του νὰ ὑπομείνῃ τὴν τιμωρίαν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐπέβαλαν οἱ συμπολίται του.

Ἄν θελήσωμεν νὰ μείνωμεν μέσα εἰς τὴν δυναστείαν τοῦ νόμου τῆς αἰτιότητος, δὲν φθάνομεν ποτὲ εἰς τὸ νόημα τῆς ζωῆς μας. Τὸ ἠθικὸν γεγονὸς ἔχει μέσα του καὶ κάτι πέραν τοῦ νόμου τῆς αἰτιότητος καὶ τοῦτο ὑψώνει τὴν πράξιν εἰς τὴν περιωπὴν τῆς ἀξίας. «Πᾶσα πράξις ὧδε ἔχει», λέγει ὁ Πλάτων εἰς τὸ Συμπόσιον: «Αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς πραττομένη, οὔτε καλὴ οὔτε αἰσχρὰ. Οἷον ὃ νῦν ἡμεῖς ποιοῦμεν ἢ πίνειν ἢ ἄδειν ἢ διαλέγεσθαι, οὐκ ἔστιν τούτων αὐτὸ καλὸν οὐδὲν ἀλλ' ἐν τῇ πράξει, ὡς ἂν πραχθῇ τοιοῦτον ἀπέβη· καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον καὶ ὀρθῶς καλὸν γίνεται, μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρόν». Τὸ καλῶς λοιπὸν καὶ τὸ ὀρθῶς καθιστᾷ τὴν πράξιν ἀξιόλογον καὶ ἀξιαγάπητον. Τὸ πρόσθετον τοῦτο στοιχεῖον εἶναι ὁ λόγος, ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος δίδει νόημα εἰς τὰς πράξεις. Τὸ νόημα τοῦτο, ὅπως καὶ ὁ νοῦς, κεῖται πέρα τῆς φυσιοκρατικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἀκολουθίας τῶν γεγονότων καὶ τῶν πράξεων.

Ὅπως αἱ μαθηματικαὶ ἔννοιαι δὲν ἔρχονται ἀπὸ τὴν ἐμπειρίαν, διότι ἡ ἐμπειρία δὲν περιέχει ἀριθμοὺς καὶ νοήματα, ἔτσι καὶ αἱ ἠθικαὶ καὶ αἰσθητικαὶ ἀξίαι δὲν εἶναι παράγωγα τῆς ἐμπειρίας, ἀλλὰ κατάγονται ἀπὸ τὸν νοῦν, ἀπὸ τὸ πνεῦμα, τὴν ψυχὴν. Ὅπως τὰ κατηγορούμενα τῶν λογικῶν κρίσεων δὲν ἔχουν νόημα, ἂν δὲν προὑποθέσωμεν τὰς λογικὰς ιδέας, ἔτσι καὶ τὰ κατηγορούμενα τῶν ἠθικῶν καὶ αἰσθητικῶν κρίσεων δὲν ἔχουν ἀξίαν, ἂν δὲν ἀποτελοῦν ἐφαρμογὴν τῶν ἠθικῶν καὶ αἰσθητικῶν ιδεῶν.

“Ὡστε αἱ ἰδέαι τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶναι μακρινὰ δράματα τοῦ φιλοσόφου, ἀλλ’ ἀνευρίσκονται μέσα εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι αἱ ἐννοιολογικαὶ προϋποθέσεις πάσης ἐπιστήμης καὶ πάσης πράξεως καὶ γενικῶς πάσης πνευματικῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου.

“Ὅμως, θὰ ἔλεγε κανεὶς κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν ἀλήθειαν περὶ πλατωνικῶν ἰδεῶν, ἂν ἔμενεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ ἐταύτιζε τὰς ἰδέας τοῦ Πλάτωνος μὲ τὰς ἐννοίας, ὅπως ἔπραξε ἡ σχολὴ τοῦ Μαρβούργου, καὶ κυρίως οἱ δύο μεγάλοι της ἐκπρόσωποι Cohen καὶ Natorp, οἱ ὁποῖοι συνάμα τόσον πολὺ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας εἰς τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἐνάτου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος.

Κατ’ οὐσίαν ἡ ἐννοία τείνει πρὸς τὴν ἰδέαν, ἀποβλέπει πρὸς αὐτήν, δὲν συμπίπτει ὅμως ποτὲ πρὸς αὐτήν. Αἱ ἐννοιαὶ εἶναι τὰ λογικὰ ὁμοιώματα τῶν ἰδεῶν. Αἱ ἐννοιαὶ ἀποτελοῦν τὴν παρουσίαν τῶν ἰδεῶν εἰς τὸν νοῦν, δὲν ἀποτελοῦν ὅμως τὴν οὐσίαν τῶν ἰδεῶν. Ἡ οὐσία τῶν ἰδεῶν εἶναι μεταφυσικὴ. Τοῦτο ἀκριβῶς σημαίνει ὅτι ἡ ἰδέα εἶναι τὸ ὄντως ὄν. Εἰς τὸν Φαίδωνα καὶ τὸν Φαῖδρον λέγει ρητῶς ὁ Πλάτων ὅτι ἔχομεν τὰς ἐννοίας, ἐπειδὴ εἶδαμεν τὰ ὄντως ὄντα, τὰς ἰδέας, προτοῦ λάβωμεν μορφὴν ἀνθρώπου, δηλαδὴ προτοῦ εἰσελθόμεν ὡς ἄνθρωποι εἰς τὴν χρονικὴν αὐτὴν ζωὴν, ὅπου ἡ ψυχὴ εἶναι κλεισμένη μέσα εἰς τὸ σῶμα. «Ἰῶσα ψυχὴ φύσει θεάται τὰ ὄντα, ἢ οὐκ ἂν ἦλθεν εἰς τόδε τὸ ζῆον».

Ὁ βασικὸς πλατωνικὸς χωρισμὸς μεταξὺ αἰσθήσεως καὶ νοήσεως μᾶς βοηθεῖ τὰ μέγιστα διὰ νὰ κατανοήσωμεν τὸ εἶναι τῶν ἰδεῶν ἢ τὰ ὄντως ὄντα. Ἡ αἴσθησις ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὰ μεταβλητὰ ὄντα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Ὁ κόσμος αὐτός, ὁ διαρκῶς ἀλλοιούμενος, δὲν εἶναι δυνατὸν κατὰ Πλάτωνα ν’ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον ἀληθοῦς γνώσεως. Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀληθοῦς γνώσεως πρέπει νὰ εἶναι σταθερὸν, αἰώνιον. Ὅμως πράγματα αἰώνια εἶναι ἀδιανόητα. Διὰ τοῦτο ἡ ἰδέα δὲν εἶναι πρᾶγμα. Πέραν ἀπὸ τὰ πράγματα

καὶ τὴν φθορὰν τῶν, πέραν ἀπὸ τὸ γίνεσθαι ὑπάρχει τὸ εἶναι. Τὸ εἶναι τοῦτο ταυτίζεται ἀπὸ τὸν Πλάτωνα μὲ τὰς ιδέας. Ὑπάρχει τὸ αὐτούσιον ἀγαθόν, τὸ αὐτούσιον καλὸν καὶ τὸ αὐτούσιον ἀληθές. Ὅπως ἔχομεν δύο εἶδη γνώσεως, τὴν μίαν διὰ τῶν αἰσθήσεων καὶ τὴν ἄλλην διὰ τῆς νοήσεως, ἔτσι ἔχομεν καὶ δύο κόσμους, τὸν ὄρατὸν τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων καὶ τὸν ἀόρατον τῶν νοητῶν, τῶν ιδεῶν. Ὡς παραδείγματα ιδεῶν ἀναφέρει ὁ Πλάτων τὸ καλὸν αὐτὸ καθ' αὐτό, τὸν ἀγαθὸν καθ' αὐτό, τὸ δίκαιον αὐτὸ καθ' αὐτό, τὸ μέγεθος αὐτὸ καθ' αὐτό, τὸ τετράγωνον αὐτὸ καθ' αὐτό, δηλαδή ἀναφέρει ἠθικὰς, αἰσθητικὰς καὶ μαθηματικὰς ιδέας. Τοῦτο ἔχει σημασίαν, διότι ἐξηγεῖ τὴν πορείαν τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε ἡ σκέψις τοῦ Πλάτωνος διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ιδέας. Ὁ Πλάτων, ὅπως ἐδείξαμεν, ἐξεκίνησε ἀπὸ τὰ κατηγορούμενα τῶν κρίσεων, λογικῶν, ἠθικῶν, αἰσθητικῶν καὶ ἀπ' αὐτὰ ἐπροχώρησεν εἰς τὰς ιδέας. Διὰ νὰ ἔχη νόημα καὶ ἀξίαν τὸ κατηγορούμενον τῆς κρίσεως «ὅτι ὁ Σωκράτης εἶναι δίκαιος» πρέπει τὸ «δίκαιος» νὰ εἶναι ἔννοια εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἀνταποκρίνεται μία οὐσία, ἓνα εἶναι. Τὸ περιεχόμενον τῆς κρίσεως αὐτῆς, ἡ ἀλήθειά της ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἀπόλυτον εἶναι, τὸ ὁποῖον ὑποδηλώνομεν μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ κατηγορουμένου τῆς κρίσεως. Εἰς τὸ ἀπόλυτον τοῦτο εἶναι ἀποβλέπομεν, ὅταν κρίνωμεν ἢ, ὅπως λέγει ὁ Πλάτων, μὲ τὸ ἀπόλυτον τοῦτο εἶναι τῶν ιδεῶν σφραγίζομεν τὰ πράγματα εἴτε εἰς τὴν ἐπιστήμην εἴτε εἰς τὴν πράξιν εἴτε εἰς τὴν τέχνην. Αἱ ιδέαι συνεπῶς εἶναι καὶ τὰ ἀνώτατα κριτήρια, αἱ ἀνώταται ἀξίαι. Ὅμως ὡς ἀνώταται ἀξίαι αἱ ιδέαι δὲν ἰσχύουν ἑπλάως, ὅπως διδάσκει ἡ σύγχρονος ἀξιολογία καὶ ἰδίως οἱ ἰδρυταὶ τῆς ἀξιολογίας Windelband καὶ Rickert, ἀλλὰ καὶ εἶναι. Διὰ τὸν Πλάτωνα εἶναι ἀδιανόητον νὰ δεχθῆ ὅτι τὸ ἰδανικόν, τὸ τέλειον, ἰσχύει μόνον δίχως νὰ εἶναι. Ἀκριβῶς ἰσχύει, ἐπειδὴ εἶναι. Ἀπόλυτη ἀξία καὶ ἀπόλυτον εἶναι συμπίπτουν κατὰ Πλάτωνα.

Τὸ θεῖον βλέμμα τοῦ Πλάτωνος παντοῦ εἰς τὴν ζωὴν ἀνακαλύπτει τὴν ιδέαν, τὴν διαχωρίζει ἀυστηρότατα ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ τὰ ἄτομα, καὶ τὴν παρακολουθεῖ ὡς τὴν μεταφυσικὴν τῆς ρίζαν ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν μεταφυσικὸν πόνον τῆς ψυχῆς, τὸν ὁποῖον ὀνομάζει ἔρωτα. Ἄν ὅμως ὁ χωρισμὸς τῆς ιδέας ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ τὸν ἄνθρωπον εἶναι λογικὴ ἀνάγκη τῆς φιλοσοφίας, αἴτημα ἕξ ἴσου ἐπιτακτικὸν τῆς φιλοσοφίας εἶναι νὰ κατανοηθῇ εἰς βάθος ἡ σχέση τῆς ιδέας μὲ τὴν ζωὴν. Ἄπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς φιλοσοφικῆς του δημιουργίας ἀπασχολεῖ τὸν Πλάτωνα τὸ πρόβλημα τοῦτο, τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς σχέσεως ιδέας καὶ ζωῆς. «Ἄν», λέγει ὁ Πλάτων εἰς τὸν Φαίδωνα, «ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ιδέαν τοῦ κάλλους, ὑπάρχει ἄκομμη καὶ κάτι ἄλλο ὁμοιομορφο, τότε τοῦτο εἶναι ὁμοιομορφο, μόνον ἐπειδὴ μετέχει ἐκείνης τῆς ιδέας τοῦ κάλλους». Μὲ τὴν μέθεξιν λοιπὸν εἰς τὴν ιδέαν διατηροῦν τὰ πράγματα καὶ οἱ ἄνθρωποι τὸν χαρακτῆρα τους, δηλαδή εἶναι ὁμοιομορφα, ὅταν εἶναι, — εἶναι ἀγαθὰ, ὅταν εἶναι — ἴσα, ὅταν εἶναι. Ὁ Πλάτων χαρακτηρίζει τὴν σχέσιν τῶν ιδεῶν καὶ τῶν πραγμάτων ὡς μέθεξιν, ὅταν θεωρῇ αὐτὴν ἀπὸ τὴν πλευρὰν τῶν πραγμάτων, ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν ὅμως θεωρῇ τὴν σχέσιν αὐτὴν ἀπὸ τὴν πλευρὰν τῶν ιδεῶν, τὴν χαρακτηρίζει ὡς παρουσία τῆς ιδέας μέσα εἰς τὰ πράγματα ἢ ὡς κοινωνίαν τῆς ιδέας μὲ τὰ πράγματα. Κατὰ προτίμησιν ὅμως χαρακτηρίζει τὴν σχέσιν πραγμάτων καὶ ιδέας ὡς μίμησιν τὰ πράγματα, λέγει, τείνουν νὰ μιμηθοῦν τὴν ιδέαν, ὁπότε ἡ ιδέα εἶναι τὸ πρότυπον, τὸ ἀρχέτυπον, καὶ τὰ πράγματα εἶναι τὸ ἔκτυπον, τὸ εἶδωλον τοῦ εἴδους, τῆς ιδέας. Ὁ Πλάτων διὰ τὴν ἀποσαφηνίση αὐτὴν τὴν σχέσιν ἀναλύει καὶ τὰ δημιουργήματα τῶν ἀπλῶν τεχνιτῶν. Ὁ τεχνίτης — ἢ, ὅπως λέγει ὁ Πλάτων, ὁ δημιουργὸς — καὶ μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν θὰ χαρακτηρίση εἰς τὸν Τίμαιον τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἔκτοτε ὀνομάζεται δημιουργός, δηλαδή τεχνίτης, — ὁ τεχνίτης λοιπὸν, ὁ ὁποῖος κατα-

σκευάζει τὴν σαΐτα, τὴν κερκίδα τοῦ ὑφραντοῦ, δημιουργεῖ κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρχε πρὶν. Ὅμως διὰ τὴν δημιουργήσῃ τὸ ὄργανον τοῦτο τοῦ ὑφαίνειν, ἔχει ὁ τεχνίτης εἰς τὸν νοῦν του τὸ ἀρχέτυπον, τὸ πρότυπον, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον. Ἡ μορφή, τὴν ὁποίαν προσδίδει ὁ τεχνίτης εἰς τὸ ὄργανον τοῦ ὑφραντοῦ, δηλαδή τὴν σαΐτα, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα μὲ τὴν ὕλην ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι καμωμένον τὸ ὄργανον. Οὔτε πάλιν ἡ μορφή αὐτὴ εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ πρότυπον, τὸ ἀρχέτυπον, τὸ ὁποῖον κρατεῖ σταθερῶς εἰς τὸν νοῦν του ὁ τεχνίτης. Ἡ μορφή, τὴν ὁποίαν δίδει εἰς τὴν σαΐτα τοῦ ὑφραντοῦ ὁ κατασκευαστὴς της, εἶναι ἓνα ὁμοίωμα ἐκείνης τῆς νοητῆς μορφῆς, τῆς ιδέας, τὴν ὁποίαν ὁ νοῦς ἔχει ἐνώπιόν του.

Ὁ Πλάτων ὁμοίως ἔχει συνείδησιν ὅτι διὰ τῶν εἰκονικῶν αὐτῶν ἐκφράσεων δὲν αἴρεται ἡ δυσχέρεια, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὸ πρόβλημα: πῶς πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ σχέσις ιδέας καὶ πραγμάτων.

Ἄν ἐννοήσωμεν κατὰ λέξιν τὴν παρουσίαν τῶν ιδεῶν εἰς τὰ πράγματα, τότε τρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ μεταβάλλωμεν τὰς ιδέας εἰς ἐμφύτους μορφὰς καὶ ἀρχὰς τῶν πραγμάτων, ὅποτε αἱ ιδέαι χάνουν τὸ μεταρυσικόν των μεγαλεῖον. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀκριβῶς ἀλλάζει τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ὁ Ἄριστοτέλης, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὴν μορφήν, τὸ εἶδος, τὴν ιδέαν σύμφυτον μὲ τὴν ὕλην. Ἔτσι ἡ ιδέα μεταβάλλεται ἀπὸ τὸν Ἄριστοτέλη εἰς κινουῦσαν αἰτίαν ἢ εἰς ἐντελέχειαν. Οὐδέποτε ὁμοίως ὁ Πλάτων ἐπροχώρησε εἰς αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν. Ἐξ ἄλλου εἶναι χαρακτηριστικόν ὅτι ἀκριβῶς εἰς τὸ κρίσιμον τοῦτο σημεῖον τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας συνεκέντρωσεν ὁ Ἄριστοτέλης τὸ κριτικόν του βλέμμα, δηλαδή εἰς τὸ πρόβλημα τῆς μεθέξεως καὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ιδεῶν. Κατὰ τὸν Ἄριστοτέλη ἡ πλατωνικὴ μέθεξις δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνα νέον ὄνομα δι' ἓνα ἀρχαῖον θέμα, τὴν σχέσιν τῶν ἀριθμῶν πρὸς τὰ πράγματα, ὅπως ἔθεσαν αὐτὴν οἱ Πυθαγόρειοι.

Κατὰ τὸν Πλάτωνα αἱ ιδέαι εὐρίσκονται μεταξὺ των εἰς

μία ιεραρχική τάξιν, ὅπου αἱ γενικαὶ ἰδέαι εἶναι αἱ ἀνώτεραι, καὶ αἱ εἰδικαί, αἱ κατώτεραι. Ὑπεράνω ὅμως ὄλων αὐτῶν τῶν ἰδεῶν ἴσταται ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ἐγγύησιν δι' ὅλας τὰς ἄλλας. Καὶ τὸ σημαντικὸν εἶναι ὅτι ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ εἰς τὸ μέσον τοῦ ἔργου του: ἡ Πολιτεία. Καὶ εἶναι σημαντικόν, διότι ὅλα εἰς τὸν Πλάτωνα εἶναι συμβολικά. Τοποθετεῖ ἐπίτηδες τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ εἰς τὸ μέσον τῆς Πολιτείας του, ἐπειδὴ τὸ ἔργον καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Πολιτείας πρέπει νὰ ρυθμίζωνται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδέαν. Πέραν τούτου ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ἡ αἰτία καὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὄντων καὶ τῆς γνώσεως αὐτῶν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. «Τοῦτο τὸν τὴν ἀλήθειαν παρέχον τοῖς γινωσκομένοις καὶ τῇ γινώσκοντι τὴν δύναμιν ἀποδιδόν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν φάσι εἶναι». Λιὰ τὸν Ἕλληνα ἡ γνώσις εἶναι τὸ ἀνώτατον ἀγαθὸν τῆς ζωῆς, διότι μόνον αὐτῇ δύναται νὰ ρυθμίσῃ ὀρθῶς τὴν προᾶξιν καὶ διότι αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀνωτάτην ἰδέαν. Λιὰ τὸν Πλάτωνα εἶναι ἀδιανόητον νὰ σκεφθῇ ὅ,τι ἐσκέφθη ὁ Descartes εἰς τὸ ἔργον του Discours de la methode, ὅ,τι ἡ θεμελιώσις τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀντικειμενικότητα τῆς γνώσεως. Ὁ Descartes διερωτᾶται ἐκεῖ μήπως ὑπάρχει καινένια πονηρὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀναγκάζει νὰ σκεπτόμεθα, ὅπως σκεπτόμεθα, μήπως, ὅταν πιστεύωμεν ὅτι κατέχομεν τὴν ἀλήθειαν, δὲν κατέχομεν τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ ψεῦδος καὶ μήπως μᾶς ὀδηγεῖ εἰς αὐτὸ ἓνα κακόβουλον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ μᾶς κρατῇ αἰωνίως εἰς τὴν πλάνην. (1) Descartes ὅμως ἔχει πίσω του τὸν δυτικὸν Μεσαίωνα, ὁ ὁποῖος ἐπιβαρύνει τὴν σκέψιν του, ἔστι καὶ προσωρινῶς, ἐνῶ ὁ Πλάτων ἔχει πίσω τοὺς Θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου, οἱ ὁποῖοι μετασχηματίζονται τώρα μέσα εἰς τὸ πνεῦμα του εἰς καθαρὰς ἰδέας, εἰς αἰώνια πρότυπα, ἀρχέτυπα τῆς ἀληθείας. Ὅ,τι συνέλαβε ἡ φαντασία τοῦ Ὀμήρου, τοῦτο θεμελιώνει τώρα λογικῶς καὶ μεταφυσικῶς ὁ νοῦς τοῦ Πλάτωνος.

Ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ἡ αἰτία τῆς γνώσεως καὶ τῆς

ἀληθείας, ἐφ' ὅσον αὐτὴ εἶναι δυνατὸν νὰ γνωσθῆ. «Αἰτίαν δ' ἐπιστήμης οὕσαν καὶ ἀληθείας, ὡς γινωσκομένης μὲν διανοοῦ». Ὅμως, ὅσον ἄμορφα καὶ ἂν εἶναι αὐτὰ τὰ δύο, ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἀλήθεια, ὑπάρχει κάτι ποὺ εἶναι ὠραιότερον «κάλλιον» καὶ τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἀγαθόν.

Ὅπως τὸ φῶς καὶ ἡ ὕψις εἶναι ἠλιοειδῆ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἥλιος, ἔτσι ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἀλήθεια συγγενεύουν μὲ τὸ ἀγαθόν, εἶναι ἀγαθοειδῆ, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα μ' ἐκεῖνο.

Καὶ ὅπως ὁ ἥλιος εἶναι ἡ αἰτία ὄχι μόνον τῆς ὁρατότητος τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς γενέσεως καὶ τῆς αὐξήσεως, χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ εἶναι κάτι γινόμενον, ἔτσι καὶ τὸ ἀγαθόν εἶναι ὄχι μόνον ἡ αἰτία τῆς γνώσεως τῶν ὄντων, ἀλλὰ καὶ ἡ αἰτία τῆς οὐσίας των καὶ τοῦ εἶναι των, ἐνῶ τὸ ἴδιον τὸ ἀγαθόν εἶναι «ἐπέκεινα τῆς οὐσίας, πρεσβεῖα καὶ δυνάμει ὑπερέχον».

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ Πλάτων ἐγγίζει τὴν κορυφὴν τῆς μεταφυσικῆς του σκέψεως. Ἡ ἀνωτάτη αὐτὴ ιδέα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐξαρτᾶται τὸ εἶναι καὶ ἡ οὐσία ὄλων τῶν ὄντων, εἶναι ὁ Θεός. Ὡστε αἱ ιδέαι τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶναι τὸ ἀνώτατον. Ὑπεράνω αὐτῶν ἵσταται ἡ ιδέα τοῦ Θεοῦ, ἡ θεϊκὴ ἀρχή, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀνάγονται αἱ ἄλλαι ιδέαι. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ μόνη ἐνεργοῦσα αἰτία, ἡ μόνη κοσμογονικὴ καὶ κοσμοπλαστικὴ δύναμις.

Ἡ ιδέα τοῦ ἀγαθοῦ δὲν εἶναι μόνον ἡ δημιουργικὴ αἰτία, ἀλλὰ εἶναι καὶ ὁ τελικὸς σκοπὸς τῶν πάντων. Τὸ ἀγαθόν, παρὰ τὰς ἀντιθέσεις αἱ ὁποῖαι διέπουν τὸν κόσμον καὶ τὴν ζωὴν, εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα δύναμις τοῦ κόσμου. Ὁ Θεὸς τοῦ Πλάτωνος ὅμως εἶναι ἐπέκεινα τοῦ κόσμου — δὲν εἶναι καὶ ἐντὸς τοῦ κόσμου, ὅπως νομίζουν μερικοὶ — ἐντὸς τοῦ κόσμου εἶναι μόνον τὰ ἀποτελέσματα τῆς θεϊκῆς ἐνεργείας.

Ἕνας ἀνηφορικὸς δρόμος ὀδηγεῖ εἰς τὸν Θεὸν τοῦ Πλάτωνος. Εἰς τὸ τέρμα αὐτοῦ τοῦ πολυμόχθου δρόμου ὑπάρ-

χει τὸ πλατωνικὸν «ἐξαίρνης». Ἐξαιρνα, ἔπειτα ἀπὸ σκληρὸν ἀγῶνα τοῦ πνεύματος, κάποτε εἶναι δυνατὸν νὰ φανερωθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ θεῖον. Τὸν δρόμον αὐτὸν μὲ τοὺς πολλοὺς καὶ ἐπιπόνους ἀναβαθμοὺς τὸν περιγράφει ἡ Διοτίμα εἰς τὸ Συμπόσιον, ὁ Σωκράτης εἰς τὴν Πολιτείαν καὶ τὸν Φαῖδρον καὶ τελικῶς αὐτοπροσώπως ὁ Πλάτων εἰς τὴν ἑβδόμην ἐπιστολήν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΡΡΙΟ